

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยง
งานวิจัยกับภาคนโยบาย

ปีที่ 4 ฉบับที่ 9/2557

B u l l e t i n

TRE Policy

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ISSN 1906-943X

การอนุรักษ์และธำรงรักษา ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว

Contents

TRF Forum 4

107 สกว. (TRF FORUM)

Editor's Note บรรณาธิการแถลง

ทรัพยากรทางธรรมชาติและทางสังคม-วัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวและเป็นสิ่งสำคัญที่กำหนดศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน/ท้องถิ่น ภายใต้บริบทการท่องเที่ยวที่มีการเจริญเติบโตมากขึ้น (การมีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น) การจัดการการท่องเที่ยวในปัจจุบันดูเหมือนจะยังตอบสนองการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรทางสังคม-วัฒนธรรมมากนัก ซึ่งตรงนี้อาจทำให้การท่องเที่ยวในอนาคตขาดความยั่งยืน และอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน/ท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เล็งเห็นถึงความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เรื่องการอนุรักษ์และธำรงรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว จึงได้สนับสนุนทุนวิจัยหลายโครงการที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าว ภายใต้กรอบการวิจัยในชุดโครงการ “วิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ”

การประชุมเวที สกว. (TRF Forum) ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2557 ได้จัดขึ้นในหัวข้อ “การอนุรักษ์และธำรงรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว” โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเสนอผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (ทรัพยากรทางธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรทางสังคม-วัฒนธรรม) ทั้งนี้ มีโครงการวิจัยที่ได้รับเลือกให้นำมาเสนอ 3 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการการศึกษาการใช้เรือพลังแสงอาทิตย์เพื่อการท่องเที่ยวในแนวปะการัง (2) โครงการการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่ และ (3) โครงการศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมย่านเมืองเก่า ตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตร

โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สกว. ในฐานะผู้จัดการประชุมดังกล่าวได้สรุปและเรียบเรียงประเด็นสำคัญจากการประชุมครั้งนี้มานำเสนอเป็นประเด็นหลักในจดหมายข่าวฉบับนี้ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับบุคคล/หน่วยงานที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ภาคภูมิ ทิพคุณ
บรรณาธิการ

POLICY-RESEARCH PLATFORM

กองบรรณาธิการ
ภาคภูมิ ทิพคุณ
ธัญพร สุนทรธรรม
แพรว ศิริพรกิตติ
ยุวดี วงศ์วีระประเสริฐ

จัดทำโดย โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
ชั้น 15 อาคาร เอส เอ็ม ทาวเวอร์ เลขที่ 979/17-21
ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ : 0 2278 8200 (ต่อ 8329) โทรสาร : 0 2298 0032
อีเมล : prp.project2010@gmail.com เว็บไซต์ : http://prp.trf.or.th

เวที สภ. TRF FORUM

เมื่อวันวันจันทร์ที่ 28 กรกฎาคม 2557 โครงการกิจกรรมการเชื่อมโยงงานวิจัยกับภาคนโยบาย สกว. ได้จัดการประชุม TRF Forum เพื่อนำเสนอผลการวิจัยด้านการท่องเที่ยวของไทยครั้ง 3 ขึ้นภายใต้หัวข้อ **“การอนุรักษ์และธำรงรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว”** ซึ่งจัดขึ้น ณ โรงแรมเดอะ สุโกศล กรุงเทพฯ การประชุมดังกล่าวมีการนำเสนอโครงการวิจัยจากชุดโครงการ “วิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการ” จำนวน 3 โครงการ ได้แก่

1. การศึกษาการใช้เรือพลังแสงอาทิตย์เพื่อการท่องเที่ยวในแนวปะการัง นำเสนอโดย คุณสุวรรณ พิทักษ์สินธร (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)
2. การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่ นำเสนอโดย ดร.พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์ (มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์)
3. ศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมย่านเมืองเก่า ตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตร์ นำเสนอโดย ดร.บุษเกตน์ อินทรปาสาน (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)

การประชุมครั้งนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมจากภาควิชาการ ภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาสังคม ซึ่งได้ร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นที่หลากหลาย มีประเด็นร่วมที่น่าสนใจหลายประเด็นจากการนำเสนอของวิทยากรและจากการอภิปรายของผู้เข้าร่วมประชุม ได้แก่

- ทรัพยากรทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทรัพยากรทางธรรมชาติและทางสังคม-วัฒนธรรมเป็นสิ่งมีค่าของชุมชน/ท้องถิ่นและเป็นตัวกำหนดขีดความสามารถของชุมชน/ท้องถิ่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้น การจัดการทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงมีความจำเป็น ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการท่องเที่ยวในระยะยาว และสร้าง

อ่านต่อหน้า 4 >>

ประเด็นสำคัญการประชุมเวที สกว.

เวที สกว. (TRF FORUM)

ความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน/ท้องถิ่น

- การจัดการการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยยังมีการดำเนินการที่ค่อนข้างน้อยในปัจจุบัน (ถึงแม้จะมีความตระหนักมากขึ้นก็ตาม) คือการสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความพยายามในการพัฒนาพลังงานสะอาด (เช่น พลังงานแสงอาทิตย์) ใช้ในการคมนาคมขนส่งผู้โดยสาร การขาดการพัฒนาดังกล่าวเป็นประเด็นปัญหาทางโครงสร้าง โดยเฉพาะการขาดการสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับพลังงานสะอาด และการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้ การที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อมทาง

ธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวโดยใช้พลังงานสะอาดได้ ภาครัฐจำเป็นต้องสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และพัฒนาระบบการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ (ใช้ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว)

- การจัดการทรัพยากรทางสังคม-วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรัพยากรทางสังคม-วัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน จะต้องเริ่มจากการสำรวจทรัพยากรทางสังคม-วัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนทั้งหมด และจัดการให้ทรัพยากรเหล่านั้นสามารถถูกนำมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว (ซึ่งอาจรวมถึงการปฏิรูป พื้นฟู หรือบูรณะ) ในกระบวนการดังกล่าว ควรกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อสร้างความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของโดยชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการและก่อให้เกิดความยั่งยืนของการท่องเที่ยวของชุมชนได้

การศึกษาการใช้เรือพลังแสงอาทิตย์เพื่อการท่องเที่ยวในแนวปะการัง

- ขณะนี้ทั่วโลกมีการตื่นตัวมากขึ้นในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากพฤติกรรมของมนุษย์ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับประเด็นสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมากเช่นกัน จะเห็นได้จากการที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กำหนดยุทธศาสตร์เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานในภาคคมนาคมและการขนส่ง และมีการติดตามความก้าวหน้าโดยใช้ตัวชี้วัดด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศ
- การขนส่งทางน้ำ ไม่ว่าจะเพื่อการขนส่งสินค้าหรือบรรทุกผู้โดยสาร เป็นกิจกรรมที่มีการใช้พลังงานค่อนข้างมาก โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างเรือพลังแสงอาทิตย์” มีพื้นที่ศึกษาบริเวณเกาะหมากและอุทยานแห่งชาติ

หมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด ซึ่งใช้เป็นตัวแทนการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล โดยคณะผู้วิจัยได้ตรวจสอบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้เรือที่ใช้เครื่องยนต์เชื้อเพลิงในการท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งและปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ศึกษา และได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้เรือพลังแสงอาทิตย์ ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย และสร้างคุณภาพการท่องเที่ยวที่ดีกว่า นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบว่ามีสิ่งแวดล้อมใดที่เกี่ยวข้องและมีความเป็นไปได้เพียงใดในการสร้างเรือที่ใช้เพียงพลังงานแสงอาทิตย์เพียงอย่างเดียวให้สามารถใช้งานได้

- ในประเทศไทย ยังไม่มีการสร้างเรือพลังงานแสงอาทิตย์ที่ใช้งานได้จริง ในขณะที่ทั่วโลกขณะนี้มีการสร้างเรือพลังแสงอาทิตย์ขึ้นมาใช้งานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการใช้

งานที่ต้องเดินทางไกลในทะเล หรือการขนส่งในพื้นที่ที่มีข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อม เช่น แม่น้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะประเทศไทยมีการกำหนดพื้นที่และข้อกำหนดที่ต้องระมัดระวังด้านสิ่งแวดล้อมน้อยมาก เรือที่ใช้ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นเรือที่ใช้เชื้อเพลิง ทำให้เกิดเสียงดัง ปล่อยก๊าซเสียเป็นมลภาวะแก่ผู้โดยสาร และสภาพแวดล้อมของพื้นที่ใช้งาน ในบางครั้งเชื้อเพลิงเกิดรั่วไหลลงแหล่งน้ำทำให้เกิดปัญหาหมอกควันเป็นอย่างมาก

- ในขณะที่หลายๆ ประเทศได้มีการใช้เรือพลังงานแสงอาทิตย์เป็นอย่างมาก แต่ประเทศไทยยังไม่มีดำเนินการดังกล่าว คำถามสำคัญที่ตามมาคือ เหตุใดประเทศไทยจึงยังไม่มีแนวคิดในการใช้เรือพลังงานแสงอาทิตย์อย่างจริงจัง ทั้งนี้พบว่าปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งคือ การขาดองค์ความรู้

ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเรือพลังงานแสงอาทิตย์ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เรื่องเรือแผงเซลล์แสงอาทิตย์ มอเตอร์ ใบจักร ขับเคลื่อนเรือ ฯลฯ ยังมีอยู่น้อยมากในสังคมไทย

- จากการลงศึกษาในพื้นที่พบว่า เรือที่ใช้ในการท่องเที่ยวทางทะเลมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ ต้องใช้พลังงานจากเครื่องยนต์เชื้อเพลิง ทำให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ ได้แก่ มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิงค่อนข้างสูงและน้ำมันจะมีราคาสูงมากขึ้นเรื่อยๆ เกิดเสียงดังและการสั่นสะเทือนจากการทำงานของเครื่องยนต์ มีควันและไอเสีย ทำความรำคาญให้แก่นักท่องเที่ยว ส่วนของไอเสียและน้ำมันเครื่องรั่วไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำสกปรกและเป็นอันตรายกับสัตว์น้ำโดยเฉพาะปะการัง (ตารางที่ 1)
- จากการศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ไม่ว่าจะเป็นผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว คนในชุมชนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ

ที่เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายต่างเห็นว่าการพัฒนาเรือพลังงานแสงอาทิตย์เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อลดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางทะเล และสร้างที่ยั่งยืนให้กับการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การนำไปใช้จริงจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของเรือที่พัฒนาขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราคาความเร็ว ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และค่าบำรุงรักษา

- การสำรวจความต้องการเกี่ยวกับลักษณะเรือที่เหมาะสมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คณะผู้วิจัยเสนอทางเลือกของการออกแบบเรือที่มีความเหมาะสมดังต่อไปนี้
 - ▲ กลุ่มเรือใช้งานที่ไม่จำเป็นต้องใช้ความเร็วมากในการเดินทาง : เรือมีความเร็วประมาณ 10 กิโลเมตรต่อชั่วโมง แต่มีความต้องการด้านความเงียบ และการไม่ปล่อยไอเสียซึ่งไม่รบกวนธรรมชาติ รูปแบบตัวเรือที่มีความเหมาะสมต่อการใช้งานเป็นระบบสองห้อง (Catamaran) ซึ่งมีความมั่นคงปลอดภัย มีแผงเซลล์สุริยะติดตั้ง

แทนหลังคาเพื่อรับพลังงานและแปลงเป็นไฟฟ้า เก็บประจุเข้าในแบตเตอรี่ที่เก็บอยู่ใต้ท้องเรือ ทำให้เรือสามารถวิ่งได้ตลอดเวลาแม้ไม่มีแสงแดด ระบบส่งกำลังไปยังใบจักรเป็นแบบทางยาว ซึ่งเป็นระบบเฉพาะของคนไทยซ่อนอยู่ภายในเพื่อสะดวกต่อการบำรุงรักษา และออกแบบเรือที่มีความใกล้เคียงความต้องการของกลุ่มที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เป็นเรือสองขนาด คือ เรือขนาดความจุ 6 คน และขนาด 15 คน

- ▲ เรือขนาดความจุ 6 คน สำหรับ

ตารางที่ 1 : ลักษณะของเรือที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ศึกษา

เส้นทางการเดินเรือ	ประเภทเรือ	ชนิดเชื้อเพลิง	ระยะทางไป-กลับ (กิโลเมตร)	ปริมาณน้ำมัน (ลิตร)	ค่าการปล่อย GHG (kgCO ₂ e/L)	การปล่อยก๊าซเรือนกระจก (kgCO ₂ /trip)
1. เส้นทางท่องเที่ยวทางทะเลเกาะหมาก						
1.1 เกาะหมาก-เกาะยักษ์-เกาะหมาก	speed boat	แก๊สโซฮอล์	15	37.5	2.26	84.75
1.2 เกาะหมาก-เกาะระยั้งนอก-เกาะหมาก	เรือหางยาว	ดีเซล	2.4	2	2.708	5.42
1.3 เกาะหมาก-เกาะระยั้งนอก-เกาะหมาก	speed boat	แก๊สโซฮอล์	2.4	3	2.26	6.78
1.4 เกาะหมาก-เกาะขาม-เกาะหมาก	speed boat	แก๊สโซฮอล์	3	7.5	2.26	16.95
1.5 เกาะหมาก-เกาะกระดาศ-เกาะหมาก	speed boat	แก๊สโซฮอล์	2	5	2.26	11.3
1.6 เกาะหมาก-หมู่เกาะรัง-เกาะหมาก	เรือประมงดัดแปลง	ดีเซล	50	40	2.708	108.32
2. เกาะกระดาศ-เกาะกระ-เกาะรัง-เกาะหมาก-เกาะกระดาศ						
	เรือประมงดัดแปลง	ดีเซล	61	50	2.708	135.4
3. เกาะกระดาศ-เกาะหมาก-เกาะกระดาศ						
	เรือประมงดัดแปลง	ดีเซล	2	4	2.84	11.36

ที่มา : การบรรยายของคุณสุวรรณ พิทักษ์สินธร (TRF Forum, 28 ก.ค. 2557)

6 TRF FORUM

ประเด็นสำคัญการประชุมเวที สกว.

ผู้ประกอบการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เป็นเรือค่อนข้างเล็ก : ใช้สำหรับการเดินทางระยะสั้นๆ รอบๆ จุดท่องเที่ยวรอบเกาะในระยะไม่เกิน 15 กิโลเมตร ผู้ใช้มีความเป็นส่วนตัว และอิสระงบประมาณในการลงทุนน้อย (ประมาณ 500,000 บาท) บำรุงรักษาง่าย ที่สำคัญเนื่องจากผู้ประกอบการไม่เคยมีประสบการณ์การใช้เรือพลังแสงอาทิตย์มาก่อนจึงยังไม่กล้าลงทุนกับเรือนี้มากนัก แต่หากได้ทดลองใช้และมีความมั่นใจในการใช้เรือดังกล่าว ก็มีแนวโน้มสูงที่ผู้ประกอบการจะหันมาใช้เรือพลังแสงอาทิตย์ในขนาดใหญ่ขึ้น

- ▶ เรือขนาดความจุ 15 คน สำหรับกลุ่มหน่วยงานราชการ และผู้ประกอบการ

บางราย : เป็นเรือขนาดกลางที่มีพื้นที่ใช้สอยในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ด้านการดูแลนักท่องเที่ยวมากขึ้นสามารถเดินทางได้ไกลระหว่างเกาะหรือเกาะกับฝั่งได้วันละประมาณ 70 กิโลเมตร ราคาประมาณ 4,000,000 บาท

- นโยบายของโครงการวิจัยนี้ ได้แก่
 - ▶ รัฐควรสนับสนุนการสร้างเรือพลังงานแสงอาทิตย์ต้นแบบ ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อสร้างการท่องเที่ยวทางทะเลให้มีความยั่งยืน การวิจัยและพัฒนาเรือพลังงานแสงอาทิตย์ต้นแบบจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพการใช้งานในลักษณะต่างๆ เช่น เรือข้ามฟาก เรือสะอาดสำหรับใช้งานแหล่ง

น้ำจืด เชื้อน แม่น้ำ เป็นต้น

- ▶ รัฐบาลควรพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ด้านส่วนประกอบต่างๆ ของระบบพลังงานแสงอาทิตย์ เช่น ระบบการต่อแผงเซลล์หลังสุริยะ ระบบควบคุมระบบมอเตอร์ ระบบการเก็บประจุ เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากองค์ความรู้ในเรื่องนี้ยังมีค่อนข้างน้อยในสังคมไทย การสร้างองค์ความรู้ด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไม่เพียงเกิดประโยชน์ต่อภาคการท่องเที่ยว (เช่น อุตสาหกรรมเรือพลังงานแสงอาทิตย์) เท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อประเทศโดยรวมในแง่ของการพัฒนาพลังงานทางเลือกที่สะอาด และไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่

- การท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว เช่น ในปี พ.ศ. 2555 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่มากถึง 2.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2554 เกือบหนึ่งล้านคน และก่อให้เกิดรายได้ถึง 42,000 ล้านบาท โดยนักท่องเที่ยวกว่า 60% เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ การขยายตัวของปริมาณนักท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่โดยตรง โดยเฉพาะในแง่ของการปรับตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวดังกล่าว
- โครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จังหวัดกระบี่” จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทั้งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาด รวมไปถึงการพัฒนาทุนมนุษย์เพื่อรองรับการเจริญ

เติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยคณะผู้วิจัยได้เลือกหมู่เกาะลันตาเป็นพื้นที่กรณีศึกษา

- จากการศึกษาโครงสร้างตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่ พบว่า นักท่องเที่ยวจากยุโรปเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุด โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากประเทศสแกนดิเนเวีย ส่วนนักท่องเที่ยวจากจีนและรัสเซียมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคาดว่าอาจจะกลายเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ที่สุดในอนาคต
- การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาดท่องเที่ยวและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของจังหวัดกระบี่
 - ▶ ในแง่ผลกระทบเชิงบวก พบว่าการขยายตัวของนักท่องเที่ยวทำให้ผู้ประกอบการและบุคลากรภาคการท่องเที่ยวไม่มีปัญหาการสูญเสียรายได้

จากการขึ้นลงตามฤดูกาลของการท่องเที่ยว ทั้งนี้ เนื่องจากจังหวัดกระบี่มีช่วงเวลาฤดูกาลท่องเที่ยวเพียง 6 เดือนเท่านั้น ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวในจังหวัดกระบี่ไม่สามารถจ่ายเงินหรือจ้างงานพนักงานไว้ทั้งปีได้ ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะจากรัสเซียและจีน จึงเป็นการขยายตลาดการท่องเที่ยวที่สามารถช่วยบรรเทาปัญหาดังกล่าวได้

- ▶ ส่วนผลกระทบด้านลบที่ชัดเจนคือการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างตลาดและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาด้านการสื่อสาร (ภาษาจีนและภาษารัสเซีย) การเข้ามาเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวจีนและรัสเซีย ทำให้นักท่องเที่ยวจากสแกนดิเนเวียลดลงไป นอกจากนี้ การที่ชาวรัสเซียมาตั้งธุรกิจ ในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยวก็ทำให้เกิดปัญหาเรื่อง

มาเพียต่างชาติ รวมไปถึงปัญหาการ
ครอบงำธุรกิจท่องเที่ยวท้องถิ่น

- การศึกษาทรัพยากรมนุษย์ด้านการ
ท่องเที่ยวพบว่ายังมีความไม่พร้อมอยู่
หลายประการ ที่สำคัญคือ การขาดแคลน
แรงงาน ซึ่งปัญหานี้เกิดจากการขยายตัว
ของการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็ว จนเกินจุดที่
อุปทานของแรงงานจะสามารถตอบสนอง
ได้ทัน นอกจากนี้ การจ่ายค่าตอบแทนให้
กับพนักงานต่ำกว่าเมืองท่องเที่ยวอื่นใน
ภูมิภาค และแรงงานในพื้นที่ส่วนใหญ่มี
ทัศนคติเชิงลบต่อการทำงานภาคบริการ
ก็ยิ่งทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานใน
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ
แรงงานระดับปฏิบัติการ ปัญหาอื่นๆ ที่
พบมากคือ ความพร้อมของบุคลากร
โดยเฉพาะในด้านภาษา และการขาดการ
ควบคุมคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว
ของผู้ประกอบการ
- ในการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืนในบริเวณหมู่เกาะลันตาพบว่า
 - ▲ โครงสร้างการท่องเที่ยวของเกาะ
ลันตาประกอบด้วยธุรกิจท่องเที่ยว
ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการโรงแรม
บริษัทจัดนำเที่ยว ร้านอาหารและธุรกิจ
ดำน้ำ โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการ
ที่ไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเกาะ
ลันตา นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ของเกาะ
ลันตาเป็นกลุ่มสแกนดิเนเวียที่ใ้
ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่
รักสันโดษต้องการธรรมชาติที่เงียบ
สงบในการพักผ่อน
 - ▲ เกาะลันตาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มี
จุดเด่นด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม
เหมาะแก่การพักผ่อนหย่อนใจและ
ชมทิวทัศน์ เส้นทางท่องเที่ยวที่มี
ศักยภาพคือ เส้นทางที่มุ่งเน้นวิถีชีวิต
ชุมชน เจาะตลาดกลุ่มย่อย (Niche
Market) และเปิดโอกาสให้มีการ
เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น

- ▲ เกาะลันตาสามารถที่จะพัฒนาเส้นทาง
การท่องเที่ยวชุมชนบนความแตกต่าง
และหลากหลายของคนท้องถิ่นใน 5
พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนมุสลิมนาข้าวบ้าน
รำหมาด ชุมชนอุ้งกลาไวย์ในพื้นที่
โต๊ะบาทลิวบริเวณศาลาด่าน ชุมชน
มุสลิมสี่เหลี่ยมที่เน้นการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ ณ บ้านทุ่งหิ่เพ็ง ชุมชนชาวจีน
ณ ชุมชนเมืองเก่าศรีราชา และชุมชน
มุสลิมประมงพื้นบ้าน ณ เกาะป่อ
 - ปัญหาที่สำคัญของการท่องเที่ยวจังหวัด
กระบี่คือ ปัญหาเรื่องปริมาณและคุณภาพ
ของทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้ ความ
ท้าทายที่สำคัญคือ การสร้างความยั่งยืนให้
เกิดกับการท่องเที่ยว ภายใต้บริบทของการ
เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว ดังนั้น แนวทางสำคัญที่
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ คือ
 - ▲ การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากร
ด้านการท่องเที่ยวที่มีใบรับรองการ
จบหลักสูตร สามารถนำไปใช้ในการ
สมัครงานในตำแหน่งต่างๆ ได้ โดย
ผู้เข้ารับการศึกษาอบรมนี้ไม่จำเป็นต้อง
จบการศึกษาทางด้านการท่องเที่ยว
หรือโรงแรม นอกจากนี้ ยังควรมี
การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและ
- การจัดการหลายระดับ เช่น ระดับ
ปฏิบัติการ ระดับหัวหน้างาน ระดับ
ผู้จัดการ เพื่อให้สอดคล้องกับความ
ต้องการที่หลากหลายของอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว
- ▲ การปรับทัศนคติของแรงงานใน
อนาคต เนื่องจากปัญหาที่สำคัญของ
การขาดแคลนแรงงานในจังหวัดกระบี่
คือ ค่านิยมของการจบการศึกษาระดับ
ปริญญาตรี และทัศนคติในการทำงาน
บริการ สิ่งสำคัญคือจะต้องทำให้คน
ในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและความสำคัญ
ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของ
จังหวัด ตลอดจนเห็นคุณค่าและ
ประโยชน์ของการทำงานในภูมิลำเนา
ของตนเอง
 - ▲ ควรเน้นพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว
ที่เชื่อมโยงกับวิถีธรรมชาติ และ
วัฒนธรรม พร้อมทั้งเตรียมความพร้อม
ให้กับผู้ให้บริการการท่องเที่ยวและ
คนในชุมชนให้ตระหนักและมีความ
สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยว
ในแนวทางที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน
แก่สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ
และวิถีชีวิตชุมชน

ศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรมย่านเมืองเก่า ตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตร

- ฝั่งธนบุรี มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันวิถีชีวิตหายไป ตลาดพลูได้หายไปจากบริบทในปัจจุบัน สมัยกรุงธนบุรีมีการปรับพื้นที่และเมื่อมาเป็นรัตนโกสินทร์มีการพัฒนาเส้นทางการค้า จึงเป็นที่มาของการขายพลู แต่เมื่อมีการยกเลิกการกินหมากกินพลู อาชีพขายหมากขายพลูก็หมดไป ปัจจุบันวิถีชีวิตชุมชนตลาดพลูวัดโพธิ์นิมิตรเปลี่ยนแปลงไป คนหนุ่มสาวมีการละทิ้งถิ่นฐานมากขึ้น และมีการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ดำเนินไปพร้อมกับการขยายตัวของเมือง
- โครงการวิจัยนี้ต้องการศึกษาแนวทางของการจัดสร้าง การพัฒนาและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ โดยใช้ชุมชนตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตรเป็นพื้นที่กรณีศึกษา การ

ศึกษานี้แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ 1. การสำรวจภูมิทัศน์วัฒนธรรมของย่านเมืองเก่าในชุมชนตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตร และ 2. การศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวสร้างสรรค์เชิงวัฒนธรรมย่านเมืองเก่าในชุมชนตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตร

- จากการศึกษาในพื้นที่พบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ตลาดพลูมีการสร้างความสัมพันธ์ที่หลากหลายรูปแบบ โดยผ่านการประกอบอาชีพ การอยู่อาศัยร่วมกัน การเป็นเพื่อนบ้านแม้จะต่างศาสนา ตลอดจนการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นตัวกำหนดแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเองและต่างชาติพันธุ์ ความเชื่อ ความศรัทธา ทางศาสนา ประเพณี พิธีกรรมที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษล้วนแต่ถูกใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมของ

สมาชิกในกลุ่มของตน เพื่อการดำรงอยู่ โดยมีคนเป็นเป้าหมายในการผลิตกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ เหล่านี้ เพื่อการนำไปสู่การพัฒนาจิตใจ ทักษะ การเรียนรู้ร่วมกัน การเสียสละเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมั่นคงและสันติสุข บริบทเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นจุดแข็งที่สำคัญในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่

- พื้นที่ย่านตลาดพลู-วัดโพธิ์นิมิตร มีสถาปัตยกรรม อาหาร อุตสาหกรรมครัวเรือน และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ การฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนควรมีกิจกรรมที่หลากหลาย ดำเนินการควบคู่กันไป โดยควรจัดกลุ่มพื้นที่และเส้นทางเดินทั้งทางเท้าและจักรยาน พร้อมทั้งจัดการการท่องเที่ยวเพื่อกระตุ้นให้เกิดการรื้อฟื้นกิจกรรมของชุมชนที่หายไป (เช่น งานบูชาเตาไฟ) นอกจากนี้ยังควรมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความตื่นตัวในการมีส่วนร่วม ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทดลองจัดกิจกรรมบางอย่างร่วมกับคนในชุมชนแล้ว ผลปรากฏว่าได้รับการตอบรับค่อนข้างดี
- บทสรุปสำคัญที่ได้จากการศึกษานี้คือ การให้ความสำคัญกับการรื้อฟื้นทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรที่จับต้องได้ (เช่น สถาปัตยกรรม อาหาร ฯลฯ) และที่จับต้องไม่ได้ (เช่น วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม ฯลฯ) สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญ เพราะเป็นการสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน โดยในกระบวนการดำเนินการควรต้องเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วม และพยายามเชื่อมโยงกับนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ด้วย

